# תרומה ב

א. אויפן פסוק[1] „ונתת את הכפורת על הארון מלמעלה ואל הארון תתן את העדות אשר אתן אליך" איז דא א פלוגתא צווישן רש"י און דעם רמב"ן:

רש"י זאגט, אז דאס וואס אין דעם פסוק ווערט „נכפל" דער ציווי „ואל הארון תתן את העדות" (עס שטייט דאך שוין פריער[2] „ונתת אל הארון את העדות") איז „יש לומר שבא ללמד שבעודו ארון לבדו[3] בלא כפורת יתן תחלה העדות לתוכו ואח"כ יתן את הכפורת עליו"[4].

דער רמב"ן שטעלט זיך אויף רש"י און פרעגט: אם הי' זה צוואה[5] משמעו יותר שאחר שיתן הכפורת על הארון כאשר אמר[6], יתן בארון את העדות, כי ארון יקרא (גם[7]) בהיות הכפורת עליו[8].

דאס הייסט: לויט רש"י ווערט דער „ארון לבדו" — אן דעם כפורת — אנגערופן „ארון"[9]: און דעריבער[10], בשעת עס שטייט „ואל הארון תתן את העדות" מיינט דאס — אין דעם „ארון לבדו"[11] בלא כפורת"[12]. משא"כ לויטן רמב"ן אז „ארון יקרא . . בהיות הכפורת עליו", קען מען ניט זאגן אז א ציווי איז בלשון וועלכער איז „משמעו יותר" — להיפך: „תתן" — „אחר שיתן הכפורת על הארון"[5].

ב. ויש לומר, אז דאס איז ניט נאר א חילוק אין דעם שם ארון, נאר עס איז א חילוק להלכה אין דעם גדר הארון (והכפורת):

לדעת הרמב"ן איז דער כפורת א פרט וחלק פון דעם ארון און דוקא בשעת דער כפורת ליגט אויפן ארון איז דער ארון בשלימותו [וי"ל שהוא ע"ד ווי ביים ארון גופא וואס איז געמאכט געווארן

---

1) פרשתנו כה, כא.

2) כה, טז.

3) כ"ה בפרש"י לפנינו, ובדפוס ראשון, וכן בר"א"ם ובכמה מפרשים. אבל ברמב"ן לא הועתק מפרש"י תיבת „לבדו".

4) עד"ז פי' בתוס' הדר זקנים ופי' הרא"ש עה"ת כאן. ועוד. וראה לקמן הערה 9.

5) ולהעיר שברמב"ן עקב (י, ה) אכן מביא פסוק זה „שנוי ונתת את הכפורת גו' ואל הארון תתן את העדות גו'".

6) כן הועתק בר"א"ם. וברמב"ן לפנינו ליתא תיבת „אמר" (וראה ברמב"ן הוצאת שעוועל ובהנסמן שם). ובטור הארוך מביא מרמב"ן „אדרבה יותר הי' נראה להסך שאחר שיתן הכפורת עליו יתן העדות כדכתיב ואל הארון תתן העדות".

7) כ"ה ברמב"ן לפנינו. ובטור הארוך מסיים בדברי הרמב"ן „ארון נקרא עם הכפורת שעליו". ובכסף מזוקק גורס „כי אין הארון יקרא רק בהיות הכפורת" (הובא ברמב"ן הוצאת שעוועל. וראה שם פי' „כור זהב" — להגירסא שלפנינו).

8) וראה לקמן סעיף ד — פי' הרמב"ן עצמו בהפסוקים.

9) כ"ה בפרש"י כנ"ל, אבל במקומות שבהערה 4 פירשו רק המציאות בפועל: בפי' התוס' „לתת הלוחות בארון קודם שתשיב את הכפורת"; ובפי' הרא"ש „קודם נתינת הכפורת תתן התורה בתוכו" (וראה לקמן הערה 36).

10) משא"כ להראב"ע כאן „כמשפט הלשון וכבר הי' נותן העדות בארון ואחר תשיב הכפורת". ועד"ז הוא בחזקוני „לפי פשוטו". וראה ר"א"ם ואוה"ח כאן.

11) וצ"ע באוה"ח כאן שכתב על דברי רש"י דמשמע מדבריו שהי' מקום לטעות שיתן העדות על הארון. ואכ"מ.

12) וראה במפרשי רש"י (ר"א"ם, באר מים חיים, משכיל לדוד, באר יצחק). ועי' שם גם בפי' הסדר בכתוב (לפרש"י) — דמקדים „ונתת את הכפורת על הארון מלמעלה" (וראה גם מפרשים שבהערה 4. ועוד). ואכ"מ.

פון „שלש תיבות"[13], און דוקא אלע צוזאמען שטעלן צונויף די מציאות הארון — עד"ז איז דער כפורת, א כיסוי על הארון, א חלק פון ארון];

און לדעת רש"י איז דער כפורת א כלי בפ"ע[14], ס'איז נאר אז מקומה איז אויפן ארון[15].

ווי מען געפינט די סברא בנוגע להלכה: דער ראגאטשאווער[16] זאגט, אז

[פון דעם וואס די גמרא[17] רופט אן דעם כפורת „כלי" („אין דנין כלי מהכשר כלי"), און אזוי אויך פון דעם וואס שטייט אין תורת כהנים[18] „לפי שנאמר כפורת יכול יהי כיסוי לארון ת"ל כפורת, כפורת לארון ואין כיסוי לארון"[19], איז מובן אז]

דער כפורת „לא הוי רק בשביל כיסוי אלא זה מציאות בפ"ע רק צריך להניחו על ארון"[20]. ולפ"ז נפק"מ להלכה (ווי דער ראגאטשאווער ברענגט דארטן)[21]: דער כפורת איז „כלי שרת מחמת הזאה של יום הכפורים" און דעריבער דארף דער כפורת זיין משל ציבור, ניט „שמו (פון א יחיד) כתוב עליו". משא"כ דער ארון האט ניט קיין דין כלי שרת (און דערפאר געפינט מען אז בא דעם ארון שטייט „ויעש בצלאל"[22], ניט ביי דעם כפורת[23]).

ג. ויש לומר עוד נפק"מ להלכה צווישן די צוויי אופנים:

א) אין דער כוונה „לשמה"[24] — די עושי הכפורת האבן געדארפט מכוון זיין בעשיית הכפורת לשמה: לדעת הרמב"ן קומט אויס, אז דאס האט געדארפט (גע־קאנט?) זיין נכלל אין דער כוונה לשם הארון, ולדעת רש"י יש לומר אז די כוונה לשמה האט געדארפט זיין א באזונדער כוונה[25] — נאר לשם הכפורת[26].

ב) אננעמענדיק אז דער איסור צו מאכן א זאך אין דעם תבנית פון משכן (ומקדש) און די כלי המקדש[27] — איז אויך בנוגע דעם ארון[28]: אויב דער כפורת איז א חלק פון מציאות הארון,

---

13) ל' התנחומא — ויקהל ז. ועד"ז הוא בפרש"י פרשתנו (כה, יא), מיומא עב, ב.

14) כן ביאר בגו"א בפי' השני הכפל בהפסוקים (לא בדברי רש"י). אבל ביאורו שם הוא בהתאם לדעת הרמב"ן המבואר לקמן ס"ד (וראה הערה 36), ולא כדעת רש"י המבואר לקמן בפנים שם.

15) ועפ"ז יומתק שהקדים שימת בדי הארון לנתינת הכפורת (פקודי מ, כ).

16) עה"ת פרשתנו (כה, יז). ויקהל (לז, ו).

17) סוכה ה, א.

18) אחרי סז, ב (פרשה א, יא).

19) והוא כגירסתנו בתו"כ וכפי פירוש רבנו הלל בתו"כ שם. וראה ראב"ד וקרבן אהרן לתו"כ שם.

20) לשון הצפע"נ פרשתנו שם.

21) צפע"נ ויקהל שם. וראה גם מ"ש בפרשתנו כה, י. צפע"נ מהד"ת סז, ד.

22) ויקהל לז, א.

23) שם לז, ו (אלא שבפשטות — בא בהמשך ל„ויעש בצלאל" שבתחילת הענין).

24) ראה פרש"י פרשתנו כה, ח. וראה בארוכה לקו"ש חכ"א ע' 254 ואילך בדין לשמה בכלים. ושו"נ.

25) להעיר משו"ת עה"ת פרשתנו כה, יז: מה צורך לומר האורך והרוחב אם הכפורת על הארון ודאי שהוא כמדת הארון . . אלא בא ללמד על עשייתה שצריך שיכוין בעשייתה כוונה יתודעה כו'.

26) כן י"ל דנפק"מ אם גם ע"י השתתפות בהכפורת מקיים מש"כ הרמב"ן (עה"ת שם, יז): שיהיו כל ישראל משתתפין בעשיית הארון כו' והעסק שיתנדב כל אחד כלי זהב אחד לארון או לעזור לבצלאל עזר מעט או שיכוונו לדבר.

27) ר"ה כד, סע"א. ע"ז מג, סע"א. מנחות כח, ב. רמב"ם הלכות בית הבחירה פ"ז ה"י.

28) אבל במקומות הנ"ל לא הובא האיסור בנוגע להארון. וראה הערה הבאה. ובצפע"נ מהד"ת שם: אך מ"מ כ"ש גמור לא הוי ולכך לא חשבינן בגמ' ע"ז דמ"ג לחייב אם עשה ארון תבנית ארון.

דעמאלט איז מען עובר אויף דעם איסור נאר ווען מ׳מאכט דעם תבנית פון ביידע — דעם ארון און כפורת[29]; אויב אבער דער כפורת איז א מציאות בפ״ע, איז יש לומר אז דער איסור איז חל אויך ווען מ׳מאכט דעם ארון בפ״ע אדער דעם כפורת (מיט די כרובים[30]) בפ״ע.

ד. די הסברה אין דער פלוגתא הנ״ל (צווישן רש״י והרמב״ן), יש לומר אז דאס איז פארבונדן מיט דעם חילוק בשיטתם אין כללות ענין הארון:

דער רמב״ן זאגט[31] אז „עיקר החפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה שהוא הארון כמו שאמר[32] ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת (על כן הקדים הארון והכפורת בכאן) כו״, און דאס ווערט אויפגעטאן דורך דעם וואס מען לייגט אריין די עדות אין דעם ארון — מיט דעם כפורת,

(און ווי ער זאגט[33] בנוגע דער מצוה פון עשיית הארון — „עשיית הארון והכפורת לשום שם העדות תמנה מצוה בפ״ע״[34].

דאס הייסט, אז ניט נאר איז דער ארון דער כלי צו די עדות, נאר אויך דער כפורת (און די כרובים[35]) איז א לבוש וכלי צו די „עדות״[36], וואס ע״ז ווערט דורכגעפירט דאס וואס „ונועדתי לך שם״.

לדעת רש״י אבער איז דער תכלית פון דעם ארון און כפורת באזונדערע ענינים: דער ארון איז צוליב די עדות, ווי עס איז מוכח דערפון וואס בסוף הציווי פון עשיית הארון (איידער דער ציווי „ועשית כפורת גו״) זאגט תורה[37] „ונתת אל הארון את העדות אשר אתן אליך״, אז דאס איז צוליב דער תורה (ווי רש״י טייטשט „העדות״ — „התורה שהיא לעדות ביני וביניכם שצויתי אתכם מצות הכתובות בה״),

---

29) ובמנ״ח מצוה צה לאחר שמקשה על הרמב״ם מדוע לא הזכיר הצורה של הארון אף שהזכיר שמן המשחה, כתב „ואף דשמן המשחה נ״מ דאסור לעשות כמתכונתו הא גם ארון אסור לעשות כמו היכל דוגמת היכל ואפשר דארון הוא עם הכרובים כלי א׳ ואם כן כרובים בלא״ה אסור לעשות כמבואר שם במצות לא תעשון אתי וארון בלא כרובים אין איסור ואפשר דמותר. וצ״ע״.

העירני חכם א׳ דבתוס׳ הרא״ש (בני ברק — תשכ״ח) לר״ה כד, ב סד״ה חוץ: וי״ל דלא מקרי שמשי אלא א״כ עשה כלי שלם כמו שלחן ומנורה וכן הארון עם הכפורת וכרובים. ובהערות המו״ל שם חוקר כנ״ל בנוגע לארון וכפורת כר, ומקשר זה במחלוקת רש״י והרמב״ן.

30) ראה הערה הקודמת. וראה לקמן ס״ה.

31) בפי׳ עה״ת ריש פרשתנו.

32) פרשתנו כה, כב.

33) בהשגותיו לסהמ״צ להרמב״ם מ״ע לג. וכן מנה „עשיית ארון וכפורת״ בהוספותיו לסהמ״צ שם במנין המ״ע (בסוף מצות ל״ת) ד״ה ואתה אם תבין.

34) וממשיך שם בהשגותיו: ואל תחשוב לומר שלא תמנה שלא נצטוינו לדורות ולא נעשה אלא ללוחות הברית . . אם נעלה על דעתנו שיאבד או שישבר מצוה לעשותו כמדה ראשונה לשום שם לוחות העדות כי בכך נצטוינו.

35) ראה לקמן סעיף ה׳.

36) ראה גו״א הנ״ל (הערה 14) דשניהם ארון וכפורת הם כלים ומשמשים להעדות. וראה אוה״ח כאן: עוד ירצה כי לא יניח העדות בארון עד שיהי׳ הארון שלם בכפורת הלום ולא קודם.

ולכאורה כ״מ גם לפי׳ הרא״ש הנ״ל הערה 4 (אף שהמציאות לדעתו היא להיפך) שגם הכפורת „הוי משמש לעדות״ שממשיך „וא״כ מאי צריכה למימר דבר פשוט הוא שבסתום איך יתן העדות שם. וי״ל שר״ל אפילו לכסותו אם הוא מיושב כראוי לא תכסהו קודם נתינת העדות״ (וראה גם טור הארוך שם מה שתירץ אליבא דרש״י). ולכאורה מובן מזה, שגם כפורת הוי משמש וכלי להעדות.

37) כה, טז (וראה רא״ם בפרש״י כאן דכתב דהפסוק שם בא לומר התכלית דהארון ולא ציווי, אבל מפרש״י כאן, משמע כבפנים).

דער ארון איז צוליב די עדות, משא"כ דער כפורת וואס שטייט לאח"ז[38] איז א באזונדער ענין[39] — „ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת מבין שני הכרובים גו' כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל". נאך מער: לויט רש"י עה"פ — איז דאס ניט דער ענין פון „מנוחת השכינה", נאר — „כשאקבע מועד לך לדבר עמך אותו מקום אקבע למועד שאבא שם לדבר אליך"[40].

און דערפאר האלט רש"י אז כפורת איז א כלי בפ"ע און ניט א חלק פון ארון.

ה. מצד דעם חילוק הנ"ל (צווישן רש"י און דעם רמב"ן) בנוגע דעם כפורת (צי דאס איז א חלק פון — ארון אדער א כלי בפ"ע) — קומט אויס א חילוק אויך בנוגע די כרובים שעל הכפורת, וואס אויך בנוגע די כרובים קען מען זאגן צוויי סברות[41]:

א) די כרובים זיינען א פרט פון כפורת: פון „שני קצות הכפורת" האט מען אויסגעקלאפט שני כרובים[42].

ב) די כרובים זיינען ניט נאר א פרט אין דעם כפורת (וואס דער כפורת איז א חלק פון ארון, אלס כלי צו די עדות) — נאר די כרובים גופא זיינען (נאך) א טייל פון ארון, פונקט ווי דער כפורת.

לויט רש"י, וואס האלט אז דער כפורת איז א באזונדער זאך פון דעם ארון (כנ"ל) — זיינען אויך די כרובים, כמובן, ניט קיין פרט אין ארון: נאר מער: פון פשטות המקראות איז משמע, אז די כרובים זיינען ניט קיין ענין בפ"ע, נאר א פרט אין כפורת, וואס דערפאר: (א) זיינען די כרובים „מקשה"[42] . . משני קצות הכפורת"[43], (ב) זיי זיינען „סוככים בכנפיהם על הכפורת . . אל הכפורת יהיו פני הכרובים"[44]. ד.ה. די כלי אויף דעם „ונועדתי . . ודברתי"[32] איז דער כפורת[45], נאר אין דעם כפורת גופא, קומט דער קול „מבין שני הכרובים".

משא"כ דער רמב"ן איז מבאר[46] דעם ענין הכרובים, וז"ל: „והנה הוא כמרכבה אשר ראה יחזקאל . . ואדע כי כרובים המה ולכך נקרא יושב הכרובים[47], כי היו פורשי כנפים להורות שהם המרכבה נושאי הכבוד . . ואם תחשוב עוד למה . . תוכל לדעת כי ראוי להם שיהיו

---

38) ולפ"ז יש לפרש שההוספה בפסוק זה (כה, כא) „בא ללמד שבעודו ארון לבדו בלא כפורת יתן תחלה העדות לתוכו ואח"כ יתן את הכפורת עליו", היינו במעשה בפועל, דמהפסוק לפנ"ז יודעים רק שאין זה ענינו, וכאן מוסיף שגם בפועל צ"ל הסדר כן, שבעודו ארון לבדו יתן תחלה העדות.

39) וכדמשמע לפרש"י גם מזה שהוצרך לומר האורך והרוחב של הכפורת — אף שהכפורת הוא „כיסוי על הארון . . מניחו עליו כמין דף" (רש"י שם כה, יז), כנ"ל (הערה 25) משי"ת. — אף שי"ל ששולל שלא יהי' הכפורת קצר מהנ"ל כיון שמניחו על עובי דב' ארונות הפנימיים (שני פעמים). — וראה פרש"י כה, יז ד"ה אמתים וחצי. כה, יא ד"ה זר זהב. וראה הראב"ע (כה, יד).

40) וראה פרש"י תצוה כט, מב. ולהעיר דשם הביא דיעה זו כי"א.

41) ונפק"מ גם בכוונת לשמה — בעת ה„מקשה" (כנ"ל בפנים).

42) כה, יח.

43) וראה פרש"י שם ד"ה מקשה תעשה „הטיל זהב הרבה בתחלת עשיית הכפורת והכה בפטיש ובקורנס באמצע וראשין בולטין למעלה וצייר הכרובים בבליטת קצותיו".

44) כה, כ.

45) כפשטות הכתוב „ונועדתי גו' ודברתי . . מעל הכפורת גו'. ולהעיר דבפרש"י תצוה שם כתב „מעל הכפורת כמו שנאמר ודברתי אתך מעל הכפורת", ולא הזכיר „מבין הכרובים". וכן בפרשתנו כאן עה"פ העתיק מס"פ נשא רק „מעל הכפורת" וההמשך רמז ב„וגו'". — וצ"ע הישוב עפ"ז ד„יושב הכרובים" — ראה לקמן.

46) עה"פ כאן כה, כא.

47) שמואל א ד, ד. ש"ב ו, ב. דה"א יג, ו.

פורשי כנפים למעלה כי הם כסא עליון וסוככים על העדות שהוא מכתב אלקים".

דערמיט איז ער מבאר וואס דער פסוק חז"ט איבער „ונועדתי . . ודברתי אתך מעל הכפורת מבין שני הכרובים אשר על ארון העדות" (כאטש עס איז „בידוע שהכרובים הם על ארון העדות") — ווייל די ווערטער קומען מבאר זיין דעם תוכן ענין הכרובים: „כי בעבור שיצוה בכרובים להיותם פורשי כנפים למעלה ולא אמר למה יעשם כלל ומה שישמשו במשכן ולמה יהיו בענין הזה, לכך אמר עתה ונתת הכפורת עם כרוביו שהכל דבר א' על הארון מלמעלה, כי אל הארון תתן את העדות אשר אתן אליך כדי שיהי' לי כסא כבוד כי אני אועד לך שם ואשכין שכינתי עליהם ודברתי אתך מעל הכפורת מבין שני הכרובים בעבור שהוא על ארון העדות".

קומט אויס אז די כרובים זיינען א טייל פון ארון פונקט ווי כפורת,

אלע דריי זיינען „מקום מנוחת השכינה", ואדרבה: דער אויבערשטער ווערט אנגעזופן „יושב הכרובים"[48].

ו. עפ"ז וועט מען אויך פארשטיין דעם טעם החילוק צווישן רש"י און דעם רמב"ן בנוגע צו צורת הכרובים:

דער רמב"ן לערנט, כנ"ל, אז די כרובים זיינען „כמרכבה אשר ראה יחזקאל . . יושב הכרובים": משא"כ רש"י זאגט[49] אז די כרובים זיינען געווען „דמות פרצוף תינוק להם"[50].

לויטן רמב"ן זיינען די כרובים אן ענין פון „מקום מנוחת השכינה" און דער־פאר זיינען זיי אין דער צורה פון דער מרכבה העליונה:

און רש"י לשיטתי', אז דער כפורת (והכרובים) איז ניט א פרט אין דעם ארון (ועדות שבו), נאר א באזונדער ענין וכלי[51]. און דערפאר זיינען די כרובים א „דמות פרצוף תינוק" — וואס דאס איז מדגיש די חיבה פון אוי־

---

48) וראה גם רמב"ן עקב י, ה: והיתה המצוה הראשונה שם ועשו ארון עצי שטים כי הוא עיקר הכוונה בכל המשכן להיות השם יושב הכרובים.

49) כה, יח.

50) אף שבפי' התיבות „יעשה אותה כרובים" בנוגע לפרוכת (פרשתנו כו, לא) כתב „ציורין של בריות יעשה בה". וראה בארוכה במפרשי התורה כאן. ובמפרשי רש"י בפירוש תיבת „כרובים". וראה תו"ש מילואים לפ' תרומה (נדפס בתו"ש חכ"ב) ס"ו.

51) להעיר מהשינויים בלשון רז"ל כשמנו חמשה דברים שחסרו בבית שני:

בירושלמי (תענית פ"ב ה"א. מכות פ"ב סה"ו. הוריות פ"ג ה"ב. ועד"ז בשהש"ר פ"ח, ט (ג)) נמנה רק הארון: ביומא (כא, ב) ארון וכפורת וכרובים• (אבל „כולא חדא מילתא" (פרש"י יומא שם ד"ה ארון) במנין החמשה דברים••); ובמדרשים (במדב"ר פט"ו, י בסופו. תנחומא בהעלותך בסופו) נמנו הארון והכרובים וכשני דברים מהחמשה•••.

ולכאו' דוחק לומר שהכוונה בכרובים במדרשים הנ"ל היא להכרובים של שלמה דהיו על הארץ בקדה"ק לא ע"ג הארון — ראה יומא כא, ס"א ובפרש"י שם. ב"ב צט, א וברשב"ם שם.

---

•) ובזח"ב רכב, ב: בית קדשי הקדשים וארון וכפורת.

••) ובמאירי יומא שם חשבם לשנים: א) ארון וכפורת, ב) כרובים. ובכס"מ לרמב"ם הל' ביהב"ח רפ"ד: ורבינו אפשר דחשיב ארון וכפורת וכרובים כחלתא (ושכינה ורוה"ק ואו"ח לא חשיב להו אלא כחדא) — דלא כפרש"י. ולהעיר מלשון הגמרא (מנחות כז, סע"ב) „אלא דמקדש שני דלא הוי ארון וכפורת".

•••) וסוג בפ"ע מרז"ל (יומא נב, ב. וש"נ. וראה רמב"ם הל' ביהב"ח שם) משנגנז ארון נגנזה עמו צנצנת כו', דמשם אין ראי' דאינו מזכיר כפורת וכרובים בפ"ע, כי שם המדובר בדברים שהיו בקדה"ק בפ"ע ואעפ"כ נגנזו עם הארון. משא"כ כפורת וכרובים. וראה אבות דר"נ פמ"א, יב.

בערשטן צו אידן, וכמש"נ[52] „כי נער ישראל ואוהבהו"[53] („פרצוף תינוק").

דאָס הייסט: דער ארון מיט די „עדות" שבו ווייזט אויף ענין התורה: און דער כפורת — וואו „ונועדתי לך שם ודברתי אתך . . כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל" — איז מדגיש די חביבות פון אידן ביים אויבערשטן (וואָס דערפאַר איז צורת הכרובים — „פרצוף תינוק").

[וואָס דאָס איז על דרך הביאור פון רבינו בחיי[54] איז ענין הכרובים, וואָס ער איז מאריך אַז „על דרך הפשט" זיינען די שני כרובים וואָס זיינען געווען זכר ונקבה געקומען „להודיע כמה ישראל חביבין לפני הקב"ה כחבת זכר ונקבה", און ווי די גמרא זאָגט אין יומא[55] אַז „בשעה שהיו ישראל עולין לרגל מגללין להם את הפרוכת ומראין להם את הכרובים שהיו מעורים זה בזה ואומרים להן כמה חבתכם לפני המקום כו'"[56]. וואָס דאָס אלץ איז מדגיש[57] „הפלגת הדביקות" צווישן דעם אויבערשטן מיט אידן בלי שום אמצעי, ווי ער איז דאָרטן מאריך בזה].

ז. דער ביאור בזה אין פנימיות הענינים:

דער ענין הארון, וואָס בתוכו זיינען געווען די „עדות" — ווייזט אויף תורה[58]. און ווי עס שטייט (אויך) אין רמב"ן[59] אַז כל ישראל האָבן זיך משתתף געווען בעשיית הארון כדי „שיזכו כולן לתורה"[60].

קומט אויס, אַז לויטן רמב"ן, אַז דער כפורת (און כרובים) זיינען איין זאַך מיט מציאות הארון (והעדות), איז אויך דער „ונועדתי לך . . ודברתי אתך מעל הכפורת" פאַרבונדן מיט ענין התורה (לוחות).

משא"כ לויט רש"י, זיינען דאָס צוויי באַזונדערע ענינים — תורה און ישראל.

ויש לומר, אַז דער טעם החילוק ביניהם איז:

אין פירוש הרמב"ן זיינען דאָ „דברים נעימים . . (ו)ליודעים חן"[61], ער איז מבאר ענינים פון סודות התורה בגלוי, וואָס דאָס איז פאַרבונדן מיט בחי' „הגילויים". און מצד הגילויים איז ישראל מתקשראן באורייתא ואורייתא בקוב"ה[62] — דער קשר צווישן אידן מיט אויבערשטן איז דורך תורה.

משא"כ אין פירוש רש"י, פשוטו של מקרא, הערט זיך אַן די פשטות פון אַ אידן, וואָס די פשיטות פון אַ אידן איז איין זאַך מיט פשיטות העצמות[63]. און די התקשרות פון אידן מיטן אויבערשטן

---

52) הושע יא, א.
53) בעה"ט כאן.
54) פרשתנו כה, יח.
55) נד, א.
56) כ"ה הלשון ביומא שם. וברבינו בחיי הובא בשינוי לשון קצת.
57) וראה מה שממשיך שם: והי' אפשר שהיו הכרובים האחד כצורת אדם גדול והשני כצורת ילד קטן כענין שראה יחזקאל (סוכה ה, ב) . . ויהי' זה להעיד על אהבתו לישראל כאהבת האב לבנו שהיא אהבה חזקה, אבל רצה לעשות משל בדביקות גופני שאין למעלה ממנו.

58) כמבואר בארוכה במדרשי חז"ל ומפרשי התורה.
59) כה, יוד.
60) שמו"ר פל"ד, ב. וראה רבינו בחיי, אברבנאל עה"פ. ש"ך עה"ת. ובכ"מ.
61) רמב"ן בפתיחת פירושו עה"ת בסופה.
62) ראה זח"ג עג, א.
63) ראה לקוטי דבורים ח"ג תצא, ב. ועוד.

איז העכער נאך[64] ווי די התקשרות שעל ידי התורה כביכול.

וכידוע[65] דער פירוש וואס מ'זאגט „תלת קשרין[66] מתקשראן" (ניט — תרין) ווייל ס'איז דא דער קשר פון „קוב"ה ישראל ואורייתא".

און דערפאר לערנט רש"י אז דער כפורת (וכרובים) זיינען א באזונדער כלי פון ארון — ווייל דער כפורת דריקט אויס די התקשרות עצמית צווישן אידן מיטן אויבערשטן שלמעלה מהתורה. וע"פ מרז"ל[67] אז מחשבתן של ישראל קדמה (אפילו) לתורה.

און דאס איז אויך דער ביאור בפנימיות הענינים וואס די כרובים זיינען געווען „דמות פרצוף תינוק" דוקא — ווייל די אהבה עצמית פון אן אב צו א בן[68], איז ניט פארבונדן מיט דער מעלת הבן, נאר מצד דעם וואס זיי זיינען אן עצם אחד. און אט די אהבה עצמית שטייט בגילוי בנוגע לבנו קטן דוקא[69].

ועד"ז די אהבה עצמית פון אויבערשטן צו אידן, איז ניט פארבונדן מיט זייער עבודה גלוי בתורה ומצות, נאר ווייל זיי זיינען „חלק אלקה ממעל ממש"[70] (א חלק מן העצם[71]). און דערי־בער ווערט די אהבה עצמית צו אידן אויסגעדריקט אין „דמות פרצוף תינוק" דוקא.

ח. עפ"ז איז פארשטאנדיק, אז עס איז פארא א חילוק עיקרי צווישן רש"י והרמב"ן אין דעם טעם וואס דער כפורת (מיט די כרובים) איז מקומו „על הארון מלמעלה":

לויטן רמב"ן איז אויך דער כפורת און כרובים צוליב די עדות שבארון (וואס דערפאר איז דער פסוק מדגיש „מבין שני הכרובים אשר על ארון העדות", ווי דער רמב"ן זאגט, כנ"ל סעיף ה'):

משא"כ לויט רש"י, איז דאס וואס דער כפורת איז „על הארון מלמעלה" איז ווייל דער כפורת איז, העכער פון דעם ארון (והעדות שבו)[72], און דערפאר זיינען זיי מגין אויפן ארון — דער כפורת איז דער כיסוי אויפן ארון והעדות שבו, זיי זיינען שומר אויף דער תורה. וויל מצד דער התקשרות עצמית צווישן ישראל וקוב"ה, זיינען אידן

64) כמרז"ל שישראל קדמו לתורה (ב"ר פ"א, ד. תדבא"ר פי"ד). וראה לקו"ת שה"ש יט, ב־ג. המשך תרס"ו ד"ה וידבר גו' במדבר סיני. ובכ"מ.

65) ראה ד"ה אמנם עדיין צ"ל דש"פ האזינו (המשך לד"ה ובכן יתקדש) תרנ"ז. לקו"ש חי"ח ע' 408. ולהעיר מאוה"ת אמור (כרך ד) ע' א'קה ואילך ע"ד הקשר שע"י תשובה שהוא למעלה מהקשר דישראל מתקשראן באורייתא ואורייתא בקוב"ה.

66) דלא כהגירסא תלת דרגין.

67) ראה הערה 64.

68) ראה לקו"א להה"מ בתחלתו. או"ת בתחלתו.

69) ראה בארוכה לקו"ש חכ"א ע' 20 ואילך. וש"נ.

70) תניא רפ"ב.

71) ראה בארוכה ד"ה זאת תורת הבית תרפ"ט (בסה"מ קונטרסים ח"א) פ"ד ואילך.

72) להעיר משי"ת עה"ת כאן (כה, יח) ד"ה ויש מי שפירש, דב' הכרובים קאי על למוד התינוקות, „ולזה היו על הכפורת והלוחות למטה· מהכפורת לומר שעיקר לימוד התורה הוא למוד התינוקות כו'". וראה גם צרור המור כאן (כה, יז).

·) ולהעיר מאוה"ח כאן בסופו: כי בא לרמוז לו (בסדר הכתוב) שהגם שהכפורת למעלה מן העדות שהם בתוך הארון למטה מהכפורת כו'.

משפיע[73] אין תורה כידוע[74], „ולאפשא להי"[75] דוקא.

און דאָס איז אויך דער קשר מיטן פירוש אין כפורת — לשון כפרה[76], ווייל דער כח אויף כפרה על חטא איז מצד שרש נשמות ישראל ווי זיי זיינען העכער פון תורה[77]. וואָס דערפאָר, אפילו ווען ביי אַ אידן איז געווען אַ חסרון בקיום התורה (ד.ה. אַז עס איז געוואָרן אַ חסרון אין זיין התקשרות צום אויבערשטן דורך תורה), איז בכחו צו צוריק ממלא זיין דעם חסרון און באָקומען די כפרה[78], — און נאָכמער (ע"ד מעלת בעלי תשובה לגבי צדיקים) —

ביז צו דעם העכערן פירוש אין כפרה[79] — „לכפר לפני ה' להיות נחת רוח לקונו".

(משיחות ש"פ תרומה וש"פ מטות תשמ"א)

---

73) להעיר מלקוטי לוי"צ (הערות לזהר) ח"ב ריש ע' שעו: כשמקדים הכרובים לארון הוא ע"ד שיפה כח הבן מכח האב . . והבנים מוסיפים תוס' יתרון בהאב מצד שרשם שלמעלה מהאב (בגלוי).

74) ראה זח"ג רכב, ב. לקו"ת שלח נא, א. ובכ"מ.

75) זח"א יב, ב.

76) ראה שמו"ר פ"נ, ד. תנחומא ויקהל יוד. וראה ראב"ע פרשתנו כה, יז ובפירושו הקצר — הובא בס' החקירה להצ"צ צו, סע"א.

77) ראה המשך תער"ב ח"ג ע' א'רנב ואילך. ועוד.

78) ראה ס' החקירה שם ד"לדברי יפת (בראב"ע שם, שמפרש „כי כמוהו לכפר עליו כמו כסוי חטאה") י"ל שהוא ע"ד על כל פשעים תכסה אהבה, א"כ האהבה היא כסוי חטאה".

ועפ"ז מובנת השייכות לכרובים שהם „דמות פרצוף תינוק" — עפמש"כ באגדת בראשית (פ"ה, א): כשם שבנו של אדם כשהוא תינוק קטן אם יחטא אין אביו מסלק עליו מפני שהוא קטן . . כך ישראל אפילו חוטאין כו'.

79) אגה"ת פ"ב.